

Είδος: Εφημερίδα / Ένθετο: **ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ**
 Ημερομηνία: **Σάββατο, 04-12-2010**
 Σελίδα: 8,9 (1 από 2)
 Μέγεθος: 2059 cm²
 Μέση κυκλοφορία: 40890
 Επικοινωνία εντύπου: (210) 9296001

Λέξη κλειδί: **ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ**

Κική Δημουλά και Δήμητρα Χ. Χριστοδούλου, τα

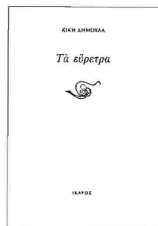
Με τα εύρετρα της ποιητικής τέχνης για κτ

Από τον Κώστα Γ. Παπαγεωργίου

Κική Δημουλά

Τα εύρετρα

εκδόσεις Ικαρος, σ.: 73, € 14,77

Ενδεχομένως αυθαιρέτωντας –προκειμένου να βρω ένα συμφορτικό «πάτημα» να προχωρήσω–, υποθέτω ότι λέγοντας «εύρετρα», η ποιήτρια, εννοεί την ανταμοιβή της για τα όσα «βρήκε», ποικιλοτρόπως περιπλανώμενη στον κόσμο, και, εν συνεχεία, εναπόθεσε σε κοινή θέα, στο πεδίο της γλώσσας, έχοντας τα προηγούμενα εμβαπτίσει, διά της γραφής, σε μίαν απολύτως προσωπική της κολυμπήτρα, το περιεχόμενο της οποίας συνθέτουν μνήμες, σκέψεις, συναισθήματα, εμπειρίες και βιώματα. Ωστε δικαίως θα μπορούσε να πει κανείς ότι, στην προκειμένη περίπτωση, τα εύρετρα και η προδιόχηση της απόδοσής τους συμπίπτουν ότι εύρετρα είναι τα ίδια τα ποιήματα, αυτές οι συγκεκριμένες απεικονίσεις πτυχών της αμφίδρομης σχέσης της ποιήτριας με τον εαυτό της, με τον εσωτερικό της και τον περιβάλλοντα κόσμο. Οτι, σε τελευταία ανάλυση, τα εύρετρα-ποιήματα της οφείλονται, ως ανταμοιβή, για τον, εναγωνίως άγρυπνο, διαμεσολαβητικό ρόλο που επέλεξε ή –ουθύνει από σκοτεινές και απροσδιόριστες εσωτερικές δυνάμεις– αναγκάστηκε να διαδραματίσει ανάμεσα στο «τότε» και το «τώρα», ανάμεσα στην πραγματικότητα, τη φαντασία και το όνειρο, στον λόγο και τη σιωπή, προκειμένου, σαν εξ αντανακλάσεως, να ξαναδημιουργήσει τη ζωή, με τις ωραιότητες, αλλά και τις «πολύτιμες ασκήσιμες της». Αλλά μήπως, εν τέλει, «εύρετρα» είναι τα ποιήματα που αυτή οφείλει στη ζωή, στη δική της ζωή και, εν γένει, στον κόσμο, σαν ανταμοιβή του για το γεγονός ότι, περιβάλλοντάς την, της προσφέρει την πρώτη ύλη των ποιημάτων της: τη βοηθεία και με τις μικρότητές του, τις πτώσεις και τις ανατάσεις του, με τα πάθη του, της προσφέρει τον καθρέφτη, στο βάθος του οποίου μπορεί να διακρίνει και τα δικά της βιώματα και πάθη.

Με αυτά τα δεδομένα, μου είναι κάπως ευκολότερο να σταθώ σε κάποιες νησιδες στην, ομοιογενή οραση σαφούς και ξεκατάρτης της αμφισημίας των οδοδεκτικών της– επίφοβη έκταση που συνδέουν τα ποιήματα της συλλογής. Πρώτα σε νησιδες –ας πω καλύτερα σε ποιήματα ενδεικτικά ενός, ενδεχομένου ανεπιχειρήτου, συγκεκριμένου της υπαρξιακής αγωνίας, όχι απλώς με την αγωνία για έκφραση, αλλά και για την τύχη των καρπών της, που είναι τα ποιήματα– οι παιγωμένες αυτές εκδοχές ζωής, σε όλες τις εκδόσεις της, τις θαλερές αλλά και τις φθίνουσες. Τώρα στο πεδίο της γραφής –αυτής της «θρασείας λογοκλοπού»– μαζί με την ύπαρξη και την ανυπαρξία, κατ' απόλυτην ισομοιρία, διακυβανόμενα ο λόγος και η σιωπή –τόρα η γραφή, δρώντας επάνω στην ολισθηρή, παρά τη φαινομενική της σταθερότητα, επιφάνεια του λευκού χαρτιού, διαδραματίζει τον, όσο ποτέ άλλοτε στο παρελθόν, δραματικό ρόλο της «ισορροπιστριάς» τόσο ανάμεσα στο «υπάρχω» και στο «επιπάρχω», όσο και ανάμεσα στο «ομιλώ» και στο «σώπασα», προκειμένου να προσδώσει, κυνιχρόνο, διάρκειά τόσο στο πρώτο όσο και στο δεύτερο αντιμαχόμενο δίπολο σχήμα, λειτουργώντας ως «επιδέξιος μετατροπέας» τους σε διαρκή.

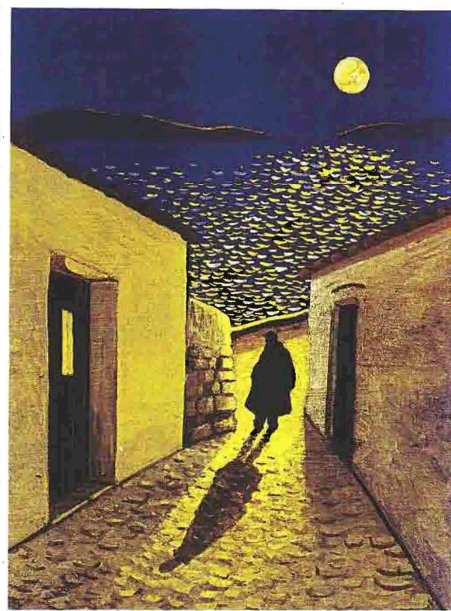
Αυτό έχω την αίσθηση ότι είναι το στοιχείο που προστίθεται ή που, εν πάση περιπτώσει, γίνεται ευκρινέστερο και ποιητικά δραστηριότερο στην παρούσα ποιητική κατάθεση της Κικής Δημουλά. Αυτό είναι που εμπλουτίζει σε βάθος την ποίηση και την ποιητική της, διατελλόντας το υπέδαφος της μιας και της άλλης, την ίδια στιγμή που τα αναγνωρίζω, όχι εξωτερικά, αλλά εξωτερικευμένα και ψεύδωσι, εσωτερικά στοιχεία διατρέχουν τη στιλπνότητα και τη διαμεσολαβητική τους ενάργεια. Κι εδώ η ατμόσφαιρα διεμβολίζεται από σκέψεις, συναισθήματα και ενοράσεις, βραβαίνει ή ελαφραίνει από τις συνεχείς εναλλαγές του ευφρόνου μου με το δουσώνο. Ο άνθρωπος εξακολουθεί να θεωρείται συνώνυμος του λήθους, της ματαιότητας και της ψευδαίσθησης: η ύπαρξη δεν παύει να υπενθυμίζεται και να επικυρώνεται διά του θανάτου, και ο

ύπνος συνεχίζει να είναι ο «χώρος», στις αρυμοτόμητες εκτάσεις του οποίου συντελούνται τα όνειρα και καλλιεργούνται οι προϋποθέσεις για φυεγαλές, παραμυθητικές ωστόσο, υπερβάσεις και αποδράσεις από την πνιγηρή πραγματικότητα. Ολ' αυτά όμως φορτίζονται, τώρα, από μίαν υπέρογκη και ιδιότυπη, υπαρξιακού βάθους, αγωνία. Ιδιότυπη, αφενός γιατί η σκιά του θανάτου δεν είναι ζοφερή, ούτε συμπαγής· μάλιστα συχνά αντιμετωπίζεται με διάθεση υποδορίας ειρωνική ή σαρκαστική και δεν είναι λίγες οι φορές που την αισθάνεται κανείς να διαπερνάει υπό ιδιόμορφους ριπές ζωής (έστω κι αν η ζωή είναι καρπός του έρωτα, που έπλησε ο θάνατος, για να ικανοποιήσει την «άγρια περιέργειά» του «να εννοήσει τι είναι ζωή», αλλά και για να έχει εξασφαλισμένη τη «λεία» του), και αφετέρου γιατί η αγωνία της πάσχουσας ποιήτριας δεν αφορά μόνο την προσωπική της μοίρα, αλλά και την τύχη των δημιουργημάτων της, όταν αυτά θα έχουν πάψει να περιβάλλονται προστατευτικά από τον ίσκιό της σωματικής της παρουσίας και τη θερμότητα του ζώντος λόγου της.

Υπαρξη και ανυπαρξία, έρωτας και θάνατος, λόγος και σιωπή, όχι μόνο δεν αντιπαράθενται, εν προκειμένω, ως έννοιες και ως καταστάσεις, αλλά από κοινού μηχανεύονται δημιουργικούς περιορισμούς: υποστασιοποιούν το αβέβαιο, απεργάζονται το κινούν «άγνωστο», το οποίο, εμπιέροντας όλα τα ενδεχόμενα, δεν καθλώνει στην πνευματική και στην ψυχική ακηδία το ποιητικό υποκείμενο: απεναντίας, το ενδυναμώνει και το ωθεί στη μέγρις εξαντλήσεως εκμετάλλευση κάθε ικμάδας ζωής και έκφρασης. Η ποιήτρια βγαίνει τόσο ενδυναμωμένη από αυτήν τη διαδικασία, που δεν διστάζει να χρησιμοποιεί τρόπους και σύμβολα από τη φαρέτρα της φθοράς και του θανάτου, προκειμένου να καταθέσει την κλονισμένη, πλην όμως ποιητικά γονιμοποιή, βεβαιότητά της για τη συνέχεια της ζωής, ακόμα και μετά την υπέρβαση των μετρησίμων ορίων της τελευταίας. Η εγρηγορητική του πνεύματος, των αισθήσεων και της φαντασίας της αγωνία (σε συνδυασμό, βέβαια, με την ποιητική της ιδιότητα –και, συνακόλουθα, οξεία αισθαντικότητα–, χάρη στην οποία πολλές φορές ακώθηκε να βιώσει την υπέρβαση των καθηλωτικών στην πλήξη της καθημερινότητας ορίων της ζωής, να υπερυψωθεί όσο χρειάζεται, ώστε να μπορέσει να διακρίνει στοιχεία της φθαρτότητάς της από/σε ύψος μετουσιωτικό της ύλης, της δικής της, των άλλων και των πραγμάτων, σε ύψος μεταλλακτικό, έστω για λίγο, του φθαρτού σε αιώνιο) συμβάλλει στην εμφάνισή και στη διεύρυνση της οπτικής της γωνίας, επιτρέποντάς της την εννοιακή σύλληψη φηγημάτων και μηνυμάτων του επέκεινα.

Με θλίψη, αλλά χωρίς ίχνος απόγνωσης, με όχημα το παρόν της γραφής, διαθέτει εμμέσως πλην σαφώς απολογιστική των σημαντικών και των καθημερινών πεπραγμένων αλλά και των παραλείψεων της ζωής της, με μια πίστη μάλλον υποσκαπτική κάθε βεβαιότητας, πλασμένη από μια προφανή ή τεκμαιρόμενη παγανιστική διάθεση και από φόβο μπροστά στο ενδεχόμενο της ύπαρξης του θεού, ό, τι μοιάζει διακαώς να επιθυμεί είναι η εξασφάλιση μικρών ή μεγάλων παρατάσεων ή και απασχάντησης εικόνων, στιγμών και καταστάσεων, επιβεβαιωτικών και, γιατί όχι, ιδιότυπων διαιωνιστικών του παρελθόντος και του παρόντος. Οπως, επίσης διακαώς, μοιάζει να επιθυμεί να επιστημάνει το παράλογο ρήγμα της ζωής που συντελείται με τον θάνατο –παράλογο, εκτός των άλλων, και επειδή δεν είναι η ζωή που καταργείται με την έλευσή του, αλλά είναι ο θάνατος ο ίδιος αυτός που αυτοαναίρεται και, μάλιστα, ερήμην του θεού. Για την ποιήτρια υπάρχει ένα λάθος στη διάταξη του κόσμου: κανονικά θα έπρεπε η γη να βρίσκεται στη θέση του ουρανού και, αντίστροφα, ο ουρανός, χωρίς να έχει χάσει τα ουράνια χαρακτηριστικά του, να βρίσκεται στη θέση της γης. Ετσι όπως έχουν τα πράγματα, δεν επιβεβαιώνονται η ύπαρξη και η παρουσία του θεού, ενώ, αν η γη βρισκόταν στον ουρανό, θα καθρεφτιζόταν σ' αυτόν ο θεός κι έτσι θα ήταν «γήινο», πιο καθημερινό, πιο αναγκαίο.

Βέβαια, ολ' αυτά δεν μπορεί να συμβούν, παρά μόνο στην εκμυστική επικράτεια της γραφής και, ειδικότερα, της ποίησης. Μόνον εκεί μπορεί να συντελεστεί το θαύμα, το τόσο κραυγαλέο επιθυμητό, παρά την επίγνωσή της θνητογενούς, εθραυστής και φευγαλέας του φύσης. Εξώ από την

Έργο του Δημήτρη Μορούπου

ποίηση –θα πρόσθετα και το όνειρο– το θαύμα είναι ανέφικτο, οπότε και παραμένουν απραγματοποιήτες οι επιζητούμενες μεταλαμπαδεύσεις του υπερφυσικού στα επίπεδα. Σ' αυτό, βέβαια, συμβάλλουν οι λέξεις, που, στο πεδίο της ποίησης, από σταματημένες χειρονομίες γίνονται ζωντανό φορέας –εμβαπτισμένων στη σκέψη, τα συναισθήματα, την αγωνία, τις προσδοκίες και την εν γένει πνευματική, ψυχική, ενίοτε και σωματική, κατάσταση του γράφοντα– νοημάτων και μηνυμάτων. Που αποκτούν τις ιδιότητες ενός στέρεου, παρά το επισφαλές και τη σκοτεινότητά του, υλικού, προορισμένου για το πλάσιμο ενός επίφοβου προϊόντος, όπως είναι το ποίημα. Γι' αυτό και η ποιήτρια έχει κάθε λόγο να είναι δύσπιστη απέναντι στις λέξεις, άλλο αν η δυσπιστία της καθόλου δεν την εμποδίζει να παραδέχεται, ενθώς, τη ζωτική σημασία του ρόλου τους στη ζωή της, την εξάρτησή της απ' αυτές: «...δε με ταπεινώνει καθόλου να βοηθίεμαι / νόημα ν' αποκτώ / από κάτι που δεν πιστεύω».

Σε μια τέτοια ποίηση, απολογισμού και υπερβατικής δοκίμησης, με διογκωμένη τη μεταφορική σημασία των πραγμάτων και των καταστάσεων, είναι φυσικό η «έκταση» να έχει υποκατασταθεί από το «βάθος». Ακόμα και τα τοπία, που άλλοτε, με την άπλα τους, επέβαλλαν στην ποιήτρια τους εξωτερικούς και τους εσωτερικούς ρυθμούς τους, τώρα είναι περιορισμένα στις διαστάσεις των εικαστικών τους αναπαραστάσεων, με συνέπεια η ομορφιά τους να θαυμάζεται και να ελέγχεται από το προσηλωμένο και όχι το απλανές βλέμμα της ποιήτριας· οι αλλοτινές περιπλανήσεις στα περάχωρα του βλέμματος έχουν υποκατασταθεί από μικρές και εναγώνιες μετακινήσεις στο εσωτερικό των εντυπώσεων. Οι εντυπωσιασμοί δρουν καλυπτόμενοι από τον πέπλο μιας νηφάλιας και ελεγχόμενης λύπης, αλλά μιας λύπης πλήρους ζωής και σταθερά αντιπαρθεμένης σε κάθε ενδεχόμενο τιθάσευσής της. Τα ποιήματα της συλλογής, οι σύνθετοι και εναγώνιες μετακινήσεις όσο και στο βάθος τους, όλες της ευφρόνης και τις τραυματικές εκδοχές του βίου της ποιήτριας: Ελπίδες, κατακτήσεις, διαψεύσεις, απογοητεύσεις, ματαιώσεις, μικρές και μεγάλες ήττες αποτελούν ένα παραμυθητικό για την ίδια, παραμυθητικό, σαγηνευτικό και, θα πρόσθετα, διδακτικό, αμάλγαμα για τον αναγνώστη.

νέα τους βιβλία :ερίσματα από άλλες εποχές

Δήμητρα Χ. Χριστοδούλου
Πώς αυτοκτονούν οι Ασσύριοι
 εκδόσεις Πατάκη, σ. 104, € 10,55

Ουράνια σώματα που λειτουργούν ως προκλήσεις ή προσκλήσεις της θνητής φύσης της ποιήτριας για/σε παράδοξες υπερβάσεις, κατά τη διάρκεια των οποίων της παρέχεται η δυνατότητα να ψαύσει ή να αισθανθεί σκοτεινές πτυχές της πνευματικής της υπόστασης (κι αν τις χαρακτηρίσα παράδοξες, είναι επειδή, ενώ ως τώρα θεωρούσα την υπέρβαση συνώνυμο της αναβάσεως, διαβάζοντας τα ποιήματα της Δήμητρας Χ. Χριστοδούλου, συχνά την αισθάνθηκα –την υπέρβαση– να πραγματοποιείται διά της καταβάσεως). Συμπαντική αντίληψη της ζωής και του κόσμου (η οποία δημιουργείται από την κατόπτευση επιμέρους στοιχείων της μιας και του άλλου), με όλα να τελούν υπό την εποπτεία ενός επίβουλου και επίφρουου Αγνώστου. Μπεκετικές εκδοχές γύρω από το ζήτημα της ύπαρξης και της ανυπαρξίας, με τις δύο αυτές να εναλλάσσονται, όχι αντιμαχόμενες, αλλά σαν συναποφασισμένες να διασαλεύουν και να θέτουν σε δοκιμασία την εσωτερική τάξη του μονίμως εν απορία διατελούντος ανίσχυρου υποκειμένου. Διασάλευση των, ούτως ή άλλως, συγκεχυμένων διαχωριστικών ορίων ανάμεσα στο ύψος και το βάθος –ή μήπως θα ήταν καλύτερα να πω ανάμεσα στο ύψος και στον βυθό του;–, ανάμεσα στο εν μέρει γνωστό και να ανοίξει εδώ και στο διασηπτικό συλλαμβανόμενο, άγνωστο, κι όμως περισσότερο οικείο, εκεί.

Αυτές είναι μερικές μόνον από τις σκέψεις που έκανα διαβάζοντας τα ποιήματα της πρόσφατης ποιητικής συλλογής της Χριστοδούλου, ενώ, παράλληλα, ένιωσα να επιβεβαιώνονται όσα είχα σημειώσει για την υφολογική της ιδιαιτερότητα, αναφερόμενος στην αμέσως προηγούμενη συλλογή της, *Διμός* (2007): «Πρόκειται για έναν λόγο εντελώς ιδιαίτερο και αναγνωρίσιμο –παρατηρούσα–, έτσι καθώς διατυπώνεται-εκδιπλώνεται σαν προστατευτικός του δονούμενου σώματος και της ακατάπαυστα ταλανιζόμενης σκέψης του ποιητικού υποκειμένου. Χωρίς να είναι χαμηλόφωνος, ελάχιστα απέχει από τη σιωπή-σχεδόν την αγγίζει, ενστερνίζεται την αμφισβησία της και είναι φορές που, θερμινόμενος απ' αυτήν, αποκτά κάτι από την υφή του ονείρου. Είναι σταθερός, χωρίς, ωστόσο, η σταθερότητά του να τον εμποδίζει να διασχέται μουσικά-μοιάζει αβέβαιος, αλλά δεν είναι, δεν κλυδωνίζεται μέσα στην αβεβαιότητα: απλώς διατηρεί το λίκνισμα κάποιων λυγμικών συναισθημάτων, αβίστα και διακριτικά υποταγμένων στη νόηση, ενώ στις κλειδώσεις των αρμών που τον συνεχούν διακρίνονται ζωηρές ανταγίες ενός υπερκόσμιου φόβου, αλλά ενός φόβου αποδοσιμένου να μην παραδοθεί, ούτε να αφηθεί να παρασυρθεί στα/από τα αίτια που τον προκάλεσαν».

Το πράγμα, ωστόσο, δεν σταματάει εδώ. Υπάρχουν και πολλά πρωτοφανήρωτα –στα νέα ποιήματα της Χριστοδούλου– στοιχεία, τα περισσότερα από τα οποία σχετίζονται με τη βιολογική και, κατ' επέκταση πνευματική της ωρίμανση, η οποία την ωθεί σε λυγνιώδεις μεταμορφώσεις, ανάμεσα σε αντιθετικά μεταξύ τους δίπολα σχήματα, όπως ζωή-θάνατος, ύπαρξη-ανυπαρξία, φως-σκοτάδι, πραγματικότητα-κόσμος του ονείρου και της φαντασίας, εδω-επέκεινα κ.λπ., καθώς και με μίαν έντονη διάθεση να επαναπροσδιορίζει πρόσωπα, πράγματα και καταστάσεις που διαδραμάτισαν ή που εξακολουθούν να διαδραματίζουν ρόλο στη ζωή της και να επαναπροσδιοριστεί σε σχέση με αυτά. Υπάρχουν επίσης νέα στοιχεία που σφειλονται στην πρόθεσή της να επανεκτιμήσει ρόλους και θυσίες που επέλεξε και δέχτηκε να κάνει, ενευχιάζοντας τον εαυτό της στην υπόθεση της ποίησης, παρακινημένη από τη σαγηνευτική ψευδαίσθηση ότι ίσως έτσι θα της δινόταν η δυνατότητα να επικοινωνήσει με το «υπέρτερο» για να καταλήξει στην επώδυνη απομυθοποίηση των τροφοδοτικών της ποιητικής της διάθεσης ψευδαισθησεων-ψευδαισθησεων απολύτως συναφασμένων με μία ομολογημένη ή τεκμαίρωμένη αίσθηση ανωτερότητας και με έναν αμετάκλητα μαιτωμένο πνευματικό ναρκισσισμό. Και άλλα, ακόμα, ενδεικτικά της προσπάθειάς της να ακινητοποιήσει και να συγκε-

κρμενοποιήσει στιγμιότυπα-φάσεις της υπαρξιακής αγωνίας που τη διακατέχει μπροστά στα επικείμενα-αγωνίας που την καταθλώνει στη μετέωρη στάση του αποχωρισμού ή του αποχαρισμού, που τη στερεί από κάθε κατακτημένη ή νομιζόμενη βεβαιότητα και την ωθεί σε συνεχείς επαναδιαπραγματεύσεις των όρων της ζωής. Βέβαια, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο πρωτεργάτης της αποκαθλωτικής διαδικασίας των βεβαιωτήτων, η διαίσθηση, όσο κι αν συμβάλλει στη διάβρωση του στερεώματος του ορθού λόγου, δεν κατορθώνει να τον κατακρημνίσει, με συνέπεια ο ίσκιος του, τα έστω συγκεχυμένα και διαρκώς μετακινούμενα όρια του ίσκιου του, να διαδραματίζουν ρόλο προστατευτικό και συγκρατητικό των αισθημάτων και των ενίοτε απειλητικών συγκινησιακών φορτίσεων.

Εχει κανείς την αίσθηση ότι η ποιήτρια, κινούμενη με μοναδικό εφόδιο τις βεβαιωμένες της αβεβαιότητες, κινείται και συμπεριφέρεται ως καλόπιστη, πλην όμως αναποφάσιστη και διχασμένη, σφειλέτρια, που δεν ξέρει πού σφειλεί τα περισσότερα και τα ουσιωδέστερα: στη ζωή ή στον θάνατο- στον λόγο ή στη σιωπή. Σε αντίθεση με τον χρόνο, ο οποίος είναι ένας πιστοποιημένο κακόπιστος σφειλέτης, που ποτέ δεν επιστρέφει τα σφειλόμενα, κι αν, καμιά φορά, τα επιστρέψει (ένα «αρχέτυπο κατάστικτο από διαδρομές εντόμων»), είναι τόσο αλλοιωμένα που ο δανειστής αδυνατεί να τα αναγνωρίσει. Η ίδια, ωστόσο, φροντίζει να είναι απολύτως συνεπής απέναντι στον χρόνο- περιβάλλεται υποτακτικά τα δέρματα όλων των ηλικιών που δίδυσε, χωρίς ποτέ καμιά να απαρνηθεί και να εγκαταλείψει απόδειξη ότι η παρούσα, η διανύσιμη ηλικία της, είναι το αφεδίπλωτο –κι ωστόσο με αναγνωρίσιμα τα επιμέρους γνωρίσματα της καθημιάς-άθροισμά τους. Ευφρόσυνα την αποδέχεται, μολονότι το ξέρει και το διαισθάνεται, ότι ο' αυτήν είναι που ο πόνος θα εγκαθιδρύσει την οριστική δυναστεία του, θα γίνει μόνιμος εγκάτοικος του σώματός της και, σιγά σιγά, ο μοναδικός ιδιοκτήτης του.

Ο χρόνος, ο πόνος και, βέβαια, η φθορά και ο θάνατος –αυτός ο αμείλικτος και αδέκατος ρυθμιστής των πάντων, που ερευνά, εντοπίζει και ψαύει τις πλέον ευπρόσβλητες πλευρές του καθενός για να εναποθέσει τις προϋποθέσεις του–, μπορεί να τελούν στην κατάργηση της ζωής, παράλληλα όμως την πιστοποιούν και τη μεγαλύνουν και, το παράδοξο: παρά την παντοδυναμία τους, όχι μόνο δεν μπορούν να στερήσουν τον φθαρτό και καθημερινό άνθρωπο από την ασίαση, κάποτε παράλογη, πίστη στο ενδεχόμενο ενός προσωπικού θαύματος, αλλά τον ωθούν προς αυτήν και του την ενισχύουν. Μάλιστα ο ονομαστικός θάνατος, θέλω να πω ο θάνατος ως συντελεσθείσα απώλεια ενός συγκεκριμένου ανθρώπου, επιτελεί και έναν ακόμα, επιπρόσθετο, σημαντικότατο προορισμό: κινήτοποιεί τους επιζώντες, γεννώντας, με τον φόβο του, πρόκοικα συναισθήματα τρυφερότητας και αλληλεγγύης και ενισχύοντάς τους την, έστω φευγαλέα, βεβαιότητα ότι υπάρχουν. Ο συγκεκριμενοποιημένος θάνατος του ενός στερεώνει τη ζωή των επιζώντων και ζυπνά μέσα τους το ένστικτο ή την αίσθηση του χορτασμένου ζώου.

Τελειώνοντας, θα ήθελα να επισημάνω ότι τα ποιήματα της τελευταίας συλλογής της Δήμητρας Χ. Χριστοδούλου είναι, στην πλειονότητά τους, ποιήματα λυπημένα («κι πότε –άλλοτε– δεν ήσαν;»), χωρίς, ωστόσο, να χάνουν την εγκαρδιότητα τους και χωρίς να βυθίζονται στο πένθος και στην ασάφεια των, όχι πάντα προσδιορίσιμων αισθημάτων που τα προκάλεσαν. Ίσως γιατί μονίμως ηνιοχούνται από την πρόθεση της ποιήτριας να αποδείξει και να καταδείξει τα βαθύτερα, υπαρξιακής υφής, αίτια που την υποκινούν και την κινήτοποιούν ποιητικά. Οι στίχοι της μπορεί να είναι μελαγχολικοί, ο ήχος τους ωστόσο δεν είναι μονοδιάστατα μελαγχολικός- διαπερνάται, εμπλουτίζεται και απαλώνεται από κάτι εντελώς ιδιότυπους, προσωπικούς ιδιόμοους, συναισθηματικούς και της νόησης. Δεν θα ήταν υπερβολή, αν έλεγα ότι ο τρόπος με τον οποίο στέκεται και εκφράζεται μπροστά στο αγανές των κατακερματισμένων βεβαιωτήτων της, είναι ένας τρόπος καταργητικός του μαύρου- διασταλτικός της συμπαγούς και της αρραγούς ουσίας του, όσο χρειάζεται για τη δημιουργία ρωγμών, από τις οποίες διαπερνούν ακατάπαυστα χρώματα που, ίσως για λόγους σεμνότητας, υποδύονται το γκριζο, κρύβοντας, αλλά όχι αποβάλλοντας τη χρωματική τους ένταση. Η ποίηση της Χριστοδούλου είναι μια ποίηση ποικίλων χρωματικών αποχρώσεων –της σκέψης και των συναισθημάτων της–, υποκαπτικών του, νομιζόμενου αμετακίνητου και δεσποζόντος, μαύρου. □